

Національний
банк України

Звіт про фінансову стабільність

23 грудня 2024 року

Головне

- Економічні умови залишаються сприятливими для роботи фінансових установ, банківська система є стабільною, ліквідною та збільшує кредитування бізнесу і населення.
- Війна залишається ключовим викликом, проте міжнародна допомога дає змогу Україні залишатися стійкою та згладжує наявні макроекономічні дисбаланси.
- Бізнес нарощує доходи та зберігає достатню операційну рентабельність, тож банки мають змогу формувати портфель із кредитів “зірковим” клієнтам.
- Кредити бізнесу та населення зростають завдяки посиленню попиту, з огляду на помірне проникнення кредитування простір для подальшого нарощення портфеля значний.
- Роль програми “5-7-9%” у кредитуванні бізнесу надалі слабне, гарантії стали важливим інструментом підтримки кредитування бізнесу.
- Іпотечне кредитування пригальмувало зокрема через зміни у програмі “єОселя” та брак фінансування на її реалізацію. Підходи до підтримки іпотечного кредитування потребують перегляду, а Укрфінжитло – оновлення стратегії.
- Незважаючи на зниження процентних ставок, банки зберегли високу чисту процентну маржу завдяки зміні структури активів: вони наростили інвестиції та кредити.
- Банки успішно перейшли на нову структуру капіталу, зберегли капітал для покриття ключових ризиків та нарощення кредитного портфеля. Достатність капіталу підтверджена ІСААР.
- Небанківський фінансовий сектор надалі трансформується, внаслідок цих змін стійкість установ посилюється.

Індекс фінансового стресу помітно знизився у другому півріччі

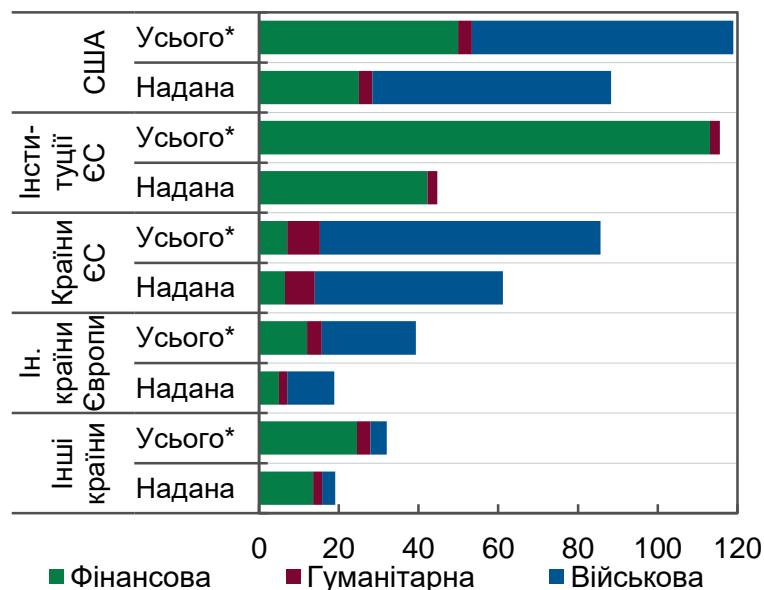

Джерело: НБУ.

- ІФС у вересні знизився передусім завдяки зниженню дохідності єврооблігацій після реструктуризації зовнішнього державного боргу, а також зниженню ставок гривневих ОВДП.
- Банківський субіндекс залишається на найнижчому рівні серед інших незважаючи на певне погіршення коефіцієнту LCR після підвищення вимог до обов'язкових резервів.

Міжнародна підтримка надалі гарантує стійкість економіки

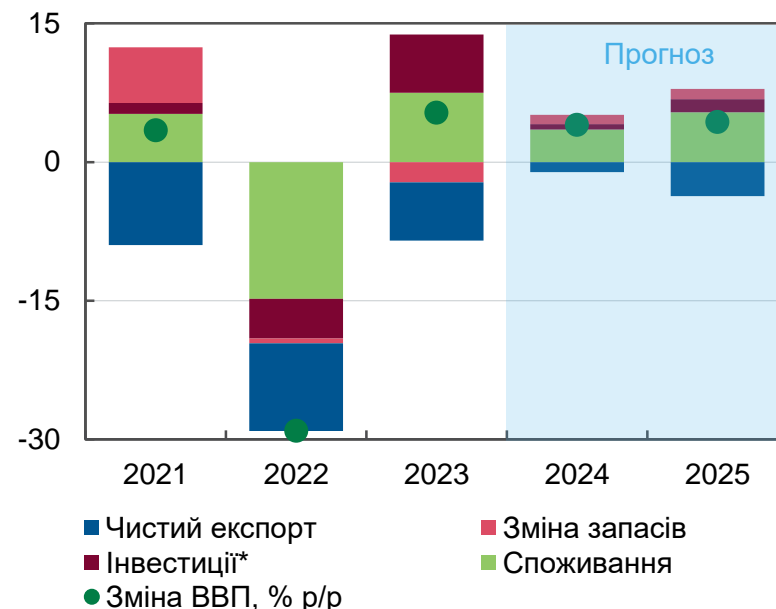
Оголошена офіційна допомога Україні, з січня 2022 року до жовтня 2024 року, млрд євро

* Оголошена і надана. Решта приміток відповідно до розділу 1.1. Тенденції зовнішнього сектору ЗФС.

Джерело: Інститут світової економіки, Кіль (Німеччина).

Внески складових у зміну реального ВВП, в. п

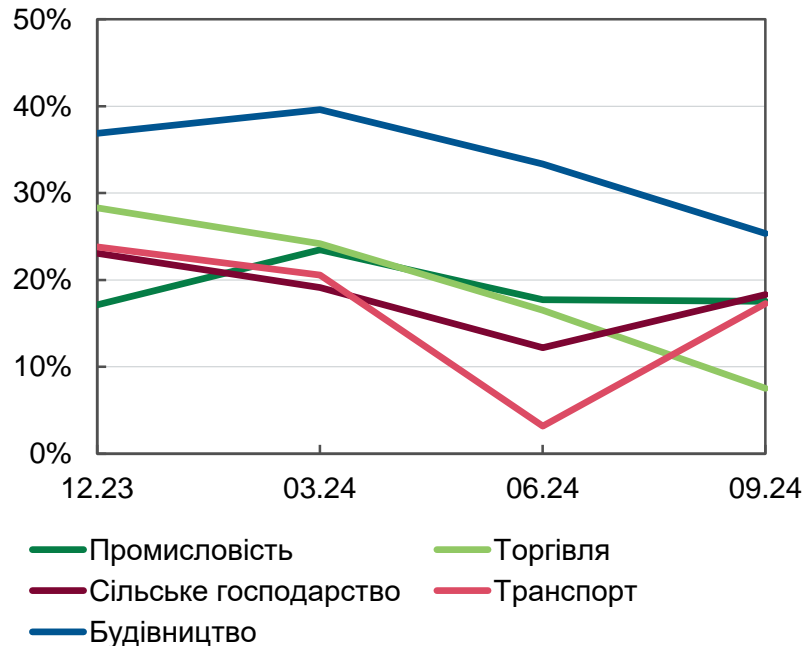
* Валове нагромадження основного капіталу.

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

- Війна залишається ключовим ризиком для фінансової стабільності в Україні.
- Міжнародна підтримка розширюється завдяки використанню прибутків від знерухомлених російських активів.
- Стійкий внутрішній і зовнішній попит сприятимуть зростанню ВВП у 2025 році.
- Поточне прискорення інфляції буде нетривалим. Посилення монетарних умов збалансує очікування та призупинить зниження комерційних ставок банків.

Доходи бізнесу зростають, проте дедалі повільніше

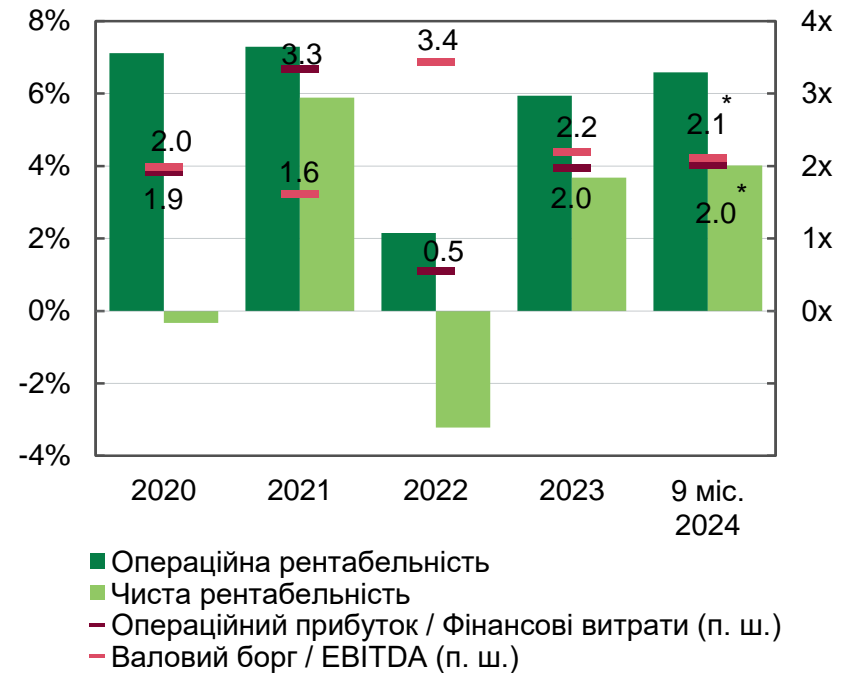
Зміна річного* доходу бізнесу за секторами, р/р

* 12 місячна ковзна.

Джерело: Портал відкритих даних, розрахунки НБУ.

Прибутковість і боргове навантаження бізнесу

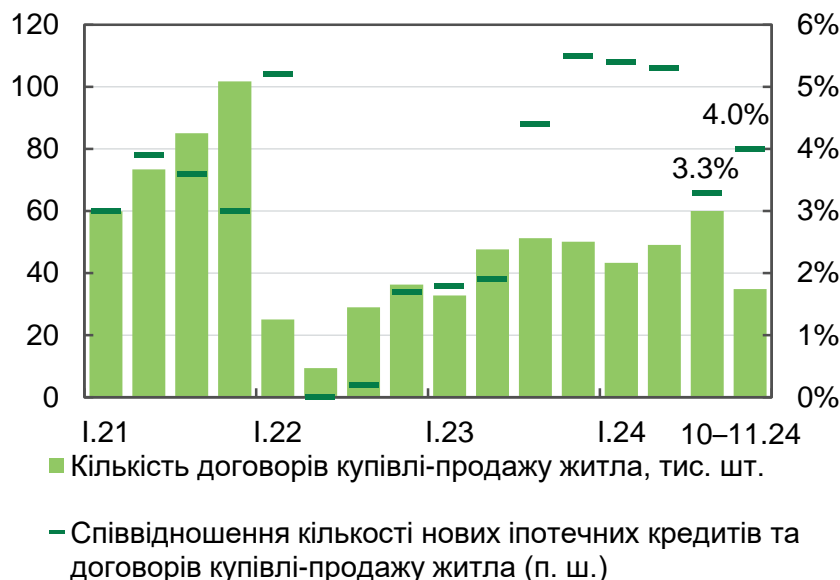
* Розраховано за 12 місяців, що закінчуються вереснем 2024 року.

Джерело: Портал відкритих даних, розрахунки НБУ.

- Доходи та рентабельність бізнесу продовжують поволі зростати.
- Бізнес зберігає фінансову стійкість та хороші показники боргового навантаження, близькі до рівнів 2020 року.
- В опитуваннях про ділову активність підприємства вказують на очікуване зростання виробництва, однак інвестиційні настрої бізнесу пригнічені.

Цінові умови купівлі житла сприятливі, однак попит ще слабкий

Активність на ринку житла

Джерело: Мін'юст, ФДМУ, дані банків.

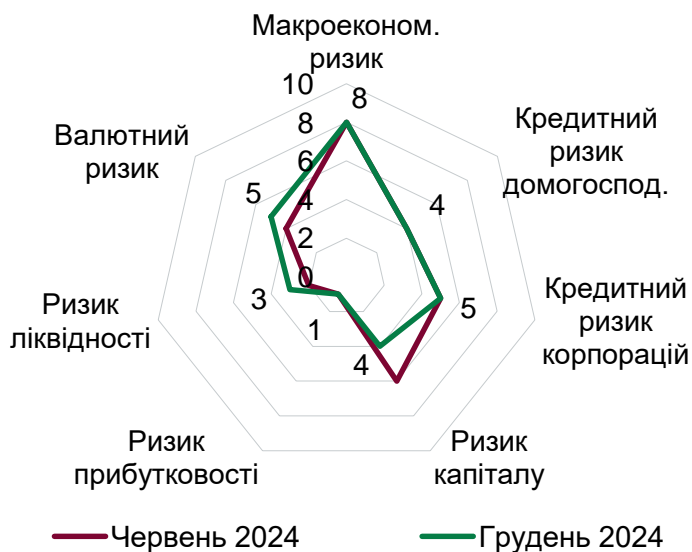
Відношення “ціна до оренди” та “ціна до доходу” в Києві

Джерело: ДССУ, сайти агентств з нерухомості та агрегаторів вакансій, розрахунки НБУ.

- Попит на купівлю житла досі нижчий, ніж до повномасштабного вторгнення, та поступово поживається, передусім – на вторинному ринку.
- Ціни на вторинному ринку ледь зростають, переважно співмірно зі зміною обмінного курсу.
- “Ціна до оренди” на рівні довгострокового середнього 10х, а “ціна до доходу” – на історичному мінімумі, що свідчить про прийнятність цінових умов для придбання житла.
- Проте ринок житла відновлюється повільно: безпекові ризики утримують від купівлі, а між попитом та пропозицією є значні розбіжності.

Карта ризиків фінансового сектору

Макроекономічний ризик не змінився. Відновлення економіки триває. Дефіцит держбюджету та поточного рахунку, державний та валовий зовнішній борг надалі високі. Міжнародна допомога нівелює ці ризики.

Кредитний ризик домогосподарств не змінився. Якість роздрібного портфеля поліпшується, проте банки очікують певного її погіршення. Економічні очікування населення дещо погіршилися.

Кредитний ризик корпорацій не змінився. Рівень дефолтів надалі знижується. Втім банки вказують на можливе погіршення якості портфеля. Оцінки бізнесом перспектив ділової активності стримані.

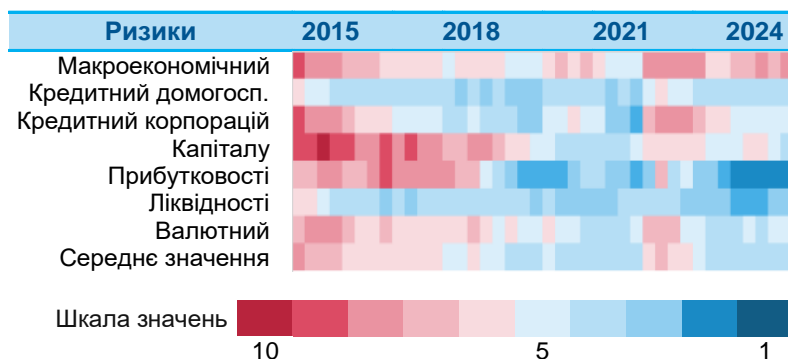
Ризик капіталу знизився (-2). Достатність капіталу банків зросла після оновлення його структури.

Ризик прибутковості не змінився завдяки високій процентній маржі, високій операційній ефективності та низьким відрахуванням у резерви.

Ризик ліквідності посилюється (+1). Приплив коштів клієнтів уповільнився. Банки очікують зростання цього ризику. Однак фінустанови надалі високоліквідні.

Валютний ризик зріс (+1) до середнього через гірші курсові очікування порівняно з оцінкою навесні. Втім волатильність курсу долара залишається низькою, а міжнародні резерви достатні для згладжування курсових коливань.

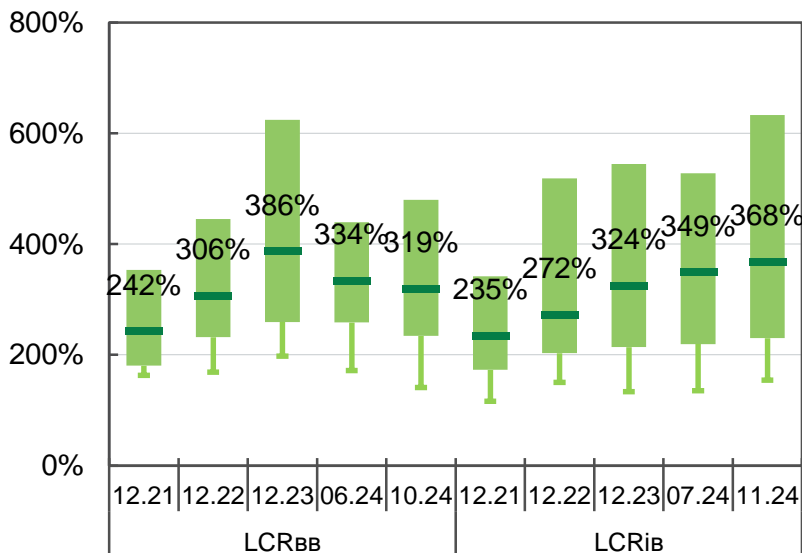
Теплова карта фінансового сектору

Джерело: НБУ

Ліквідність сектору висока, її структура змінюється

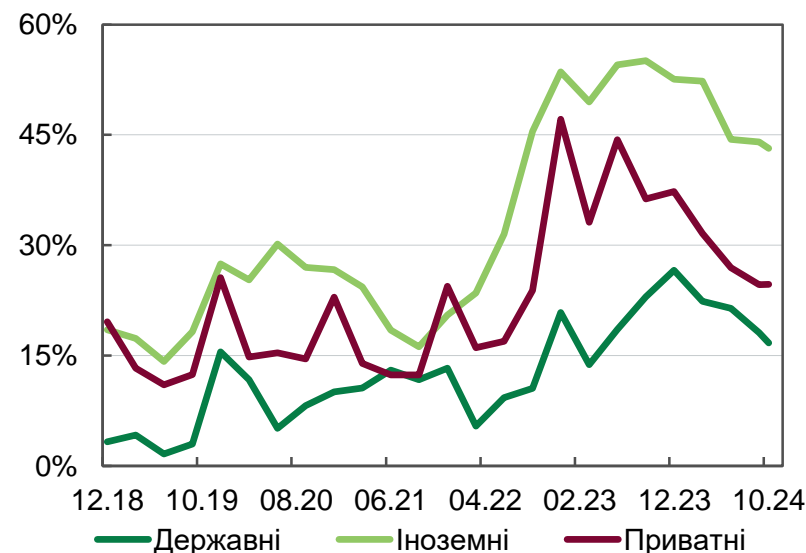
Коефіцієнти покриття ліквідністю в усіх валютах (LCR_{вв}) та в іноземних валютах (LCR_{ів})

Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Нижні лінії поза прямокутником – мінімум. Нормативне значення 100%.

Джерело: НБУ.

Співвідношення депозитних сертифікатів та гривневих зобов'язань за групами банків

Джерело: НБУ.

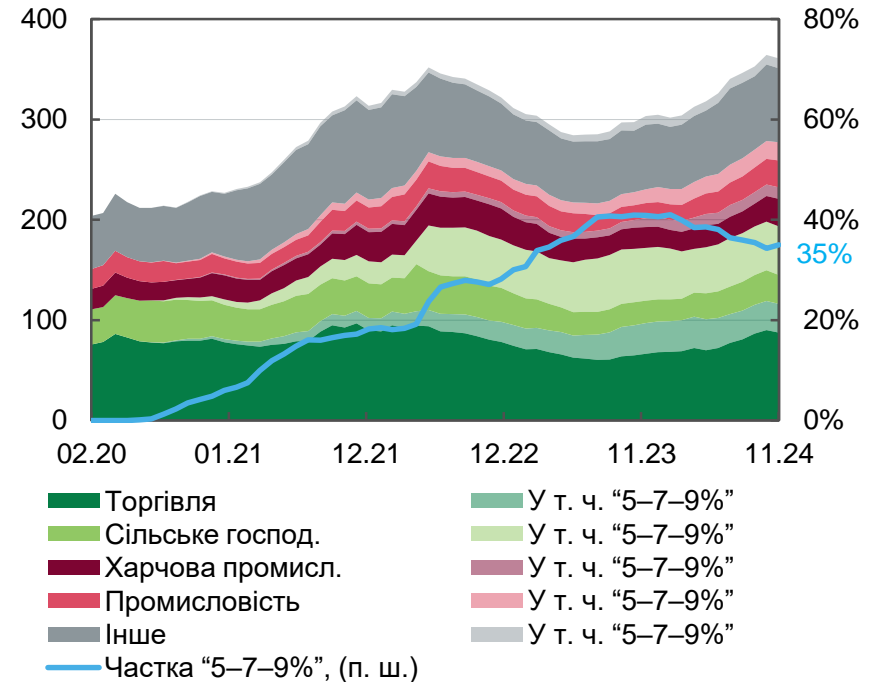
- Ліквідність банківського сектору лишається високою, LCR в усіх валютах та LCR в іноземній валюті більш як утричі перевищують мінімальні вимоги.
- Кошти клієнтів залишаються основним джерелом фінансування банків, їхні стабільні притоки дають фінансовим установам змогу комфортно інвестувати в ОВДП та кредитувати.
- Підвищення вимог до обов'язкових резервів та ставки податку на прибуток, а також майбутні дивіденди держбанків змінюють структуру ліквідних активів та вимагатимуть від банків активнішого управління ліквідністю.

Кредити бізнесу зростають через жвавіший попит

Річна зміна чистих кредитів бізнесу, р/р

Чисті гривневі кредити бізнесу, млрд грн

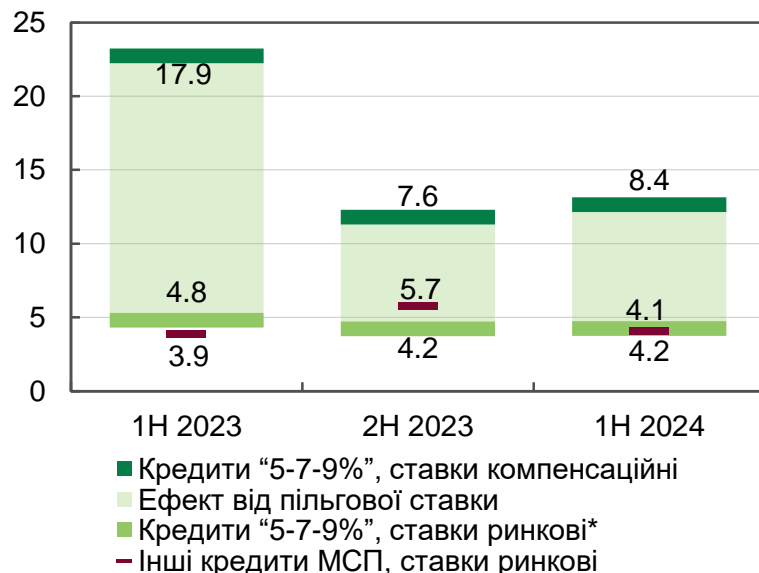
Джерело: НБУ.

Джерело: НБУ.

- Річні темпи приросту чистих гривневих кредитів бізнесу у жовтні досягли 22% реагуючи на жвавіший попит підприємств.
- Нарощують гривневі кредити підприємства різних розмірів та банки усіх груп.
- Подальше впровадження Стратегії з розвитку кредитування сприятиме поліпшенню інфраструктури для кредитування.
- З огляду на кращі умови кредитування роль субсидій за програмою “Доступні кредити 5-7-9%” знижується.

Роль гарантій зростає, програми “5-7-9%” – слабне

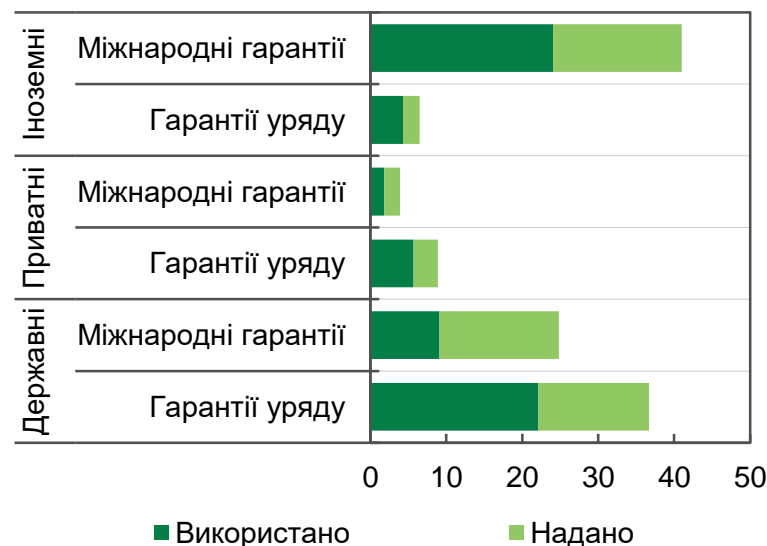
Розподіл працюючого корпоративного портфеля за рівнем покриття відсотків EBITDA

* Гіпотетичний показник, у разі сплати за кредитами середньоринкової ставки.

Джерело: Портал відкритих даних, ФРП, розрахунки НБУ.

Портфельні гарантії у жовтні 2024 року, млрд грн

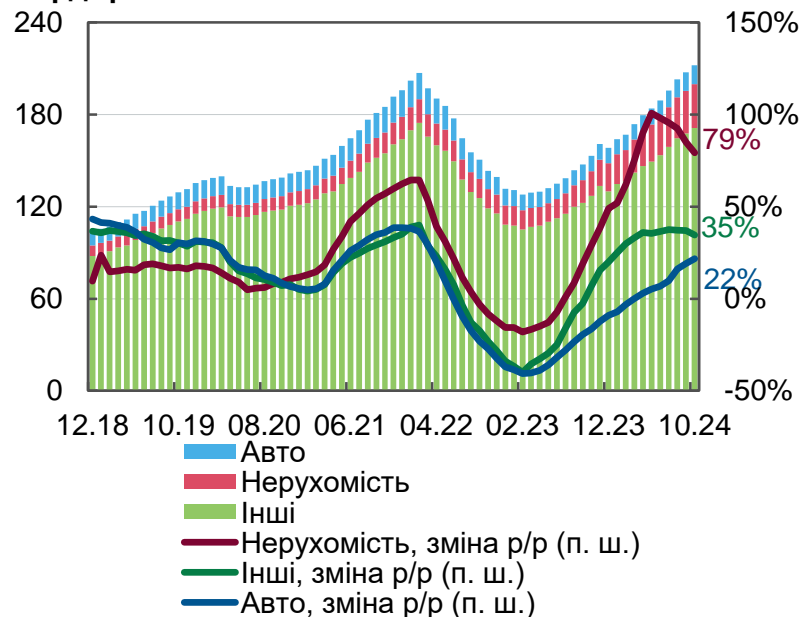
* В гривневому еквіваленті на 1 жовтня 2024.

Джерело: дані банків, МФУ, Укrexсімбанк, розрахунки НБУ.

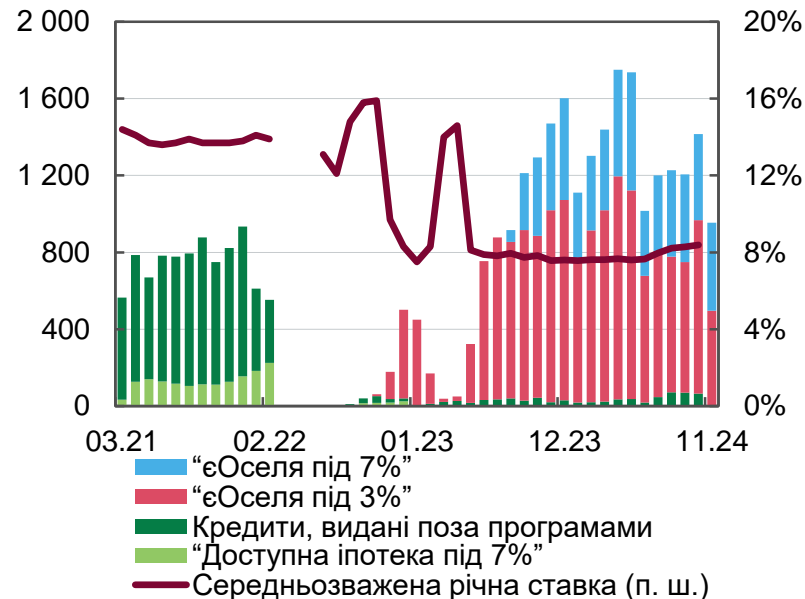
- Квітневий перегляд умов програми “5-7-9%” майже не скоротив її витрати. Із жовтня її бюджет на цей рік вичерпано, борг перед банками до кінця року зростає до 10 млрд грн.
- Багато учасників програми могли б отримати та обслуговувати кредити і на ринкових умовах, тож є потреба сфокусування програми на клієнтах, що потребують підтримки.
- Потенціал підтримки кредитування через гарантії є значним, близько чверті працюючого гривневого портфеля вже забезпечено портфельними гарантіями, а банки використали лише трохи більше половини доступного ліміту.

Зростання роздрібного кредитного портфеля стабілізувалося

Обсяг чистих гривневих кредитів фізичним особам, млрд грн

Нове іпотечне кредитування, млн грн

“єОселя під 7%” – кредити широким категоріям населення. За листопад недоступні дані про іпотеки, видані поза програмою.

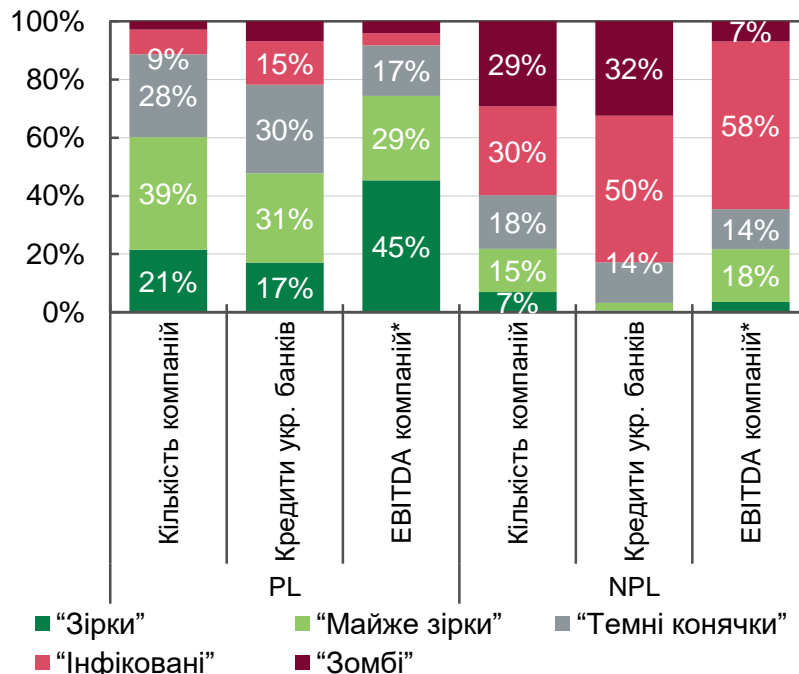
Джерело: дані банків, ФРП, УФЖК.

Джерело: НБУ.

- Роздрібний кредитний портфель нещодавно перевищив рівень лютого 2022 року, після чого темпи зростання стабілізувались на рівні близько 38% за рік.
- Висока дохідність приваблює банки нарощувати портфель, тож вони дедалі активніше конкурують у незабезпеченому роздрібному сегменті.
- Простір для нарощення кредитів є, оскільки закредитованість населення низька.
- Іпотечне кредитування сповільнилося, адже “єОселя” пригальмувала з огляду на зміну дизайну програми та обмеженість ресурсів.

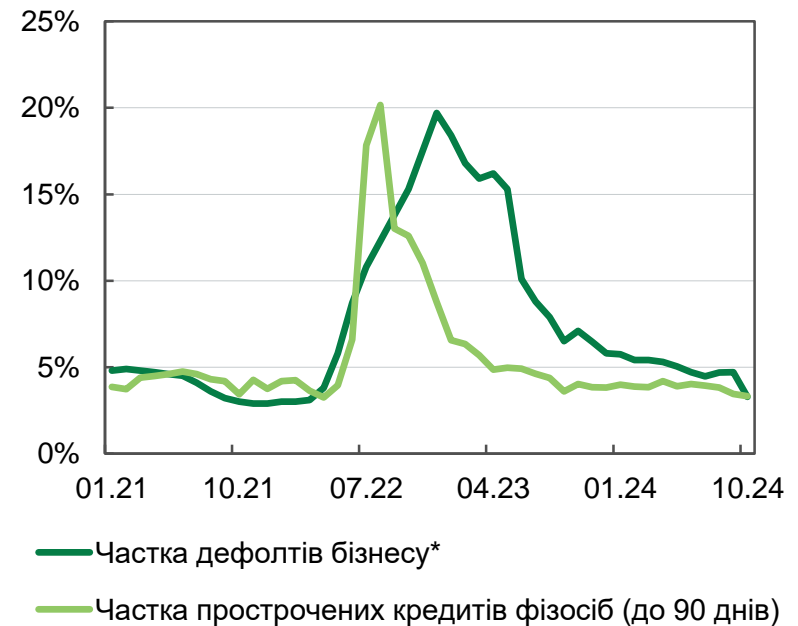
У портфелі банків переважають кредити хороших клієнтів

Показники позичальників за групами якості у розрізі працюючих (PL) та непрацюючих (NPL) кредитів

Методологію розподілу описано у ЗФС Вставка 2. “Зірки” та “зомбі”.
Джерело: Портал відкритих даних, розрахунки НБУ.

Показники якості портфеля кредитів бізнесу та населення

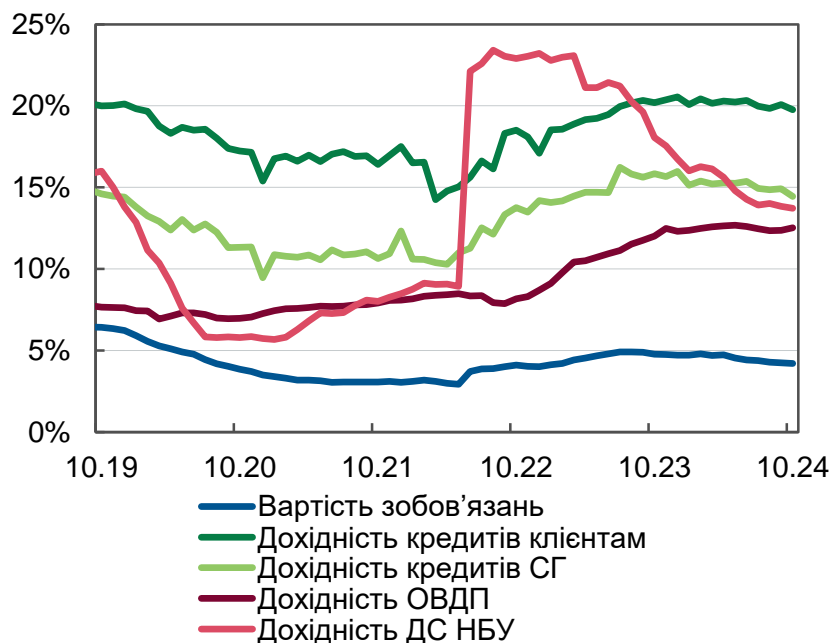

* Частка дефолтів позичальників із кредитами більше 2 млн грн на 12-місячному горизонті, згладжені показники.
Джерело: НБУ.

- Частка дефолтів юридичних осіб та прострочених кредитів фізичних осіб на рівні 2021 року.
- Фінансовий стан корпоративних боржників хороший, 48% працюючого портфеля це підприємства із відмінними фінансовими показниками.
- Помірно консервативні підходи до оцінки ризиків банками забезпечують хорошу якість портфеля та можливість надалі активно кредитувати.

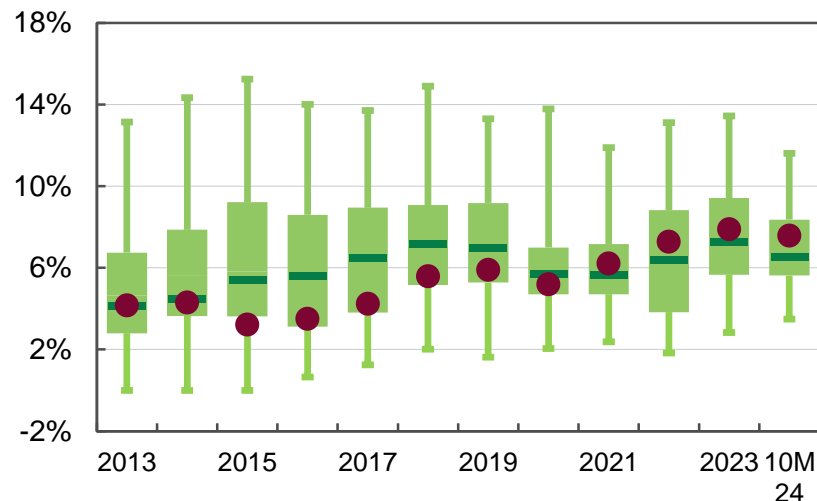
Банки адаптували активи до нижчих ставок і уберегли маржу

Дохідність активів та вартість зобов'язань

Джерело: НБУ.

Чиста процентна маржа банків

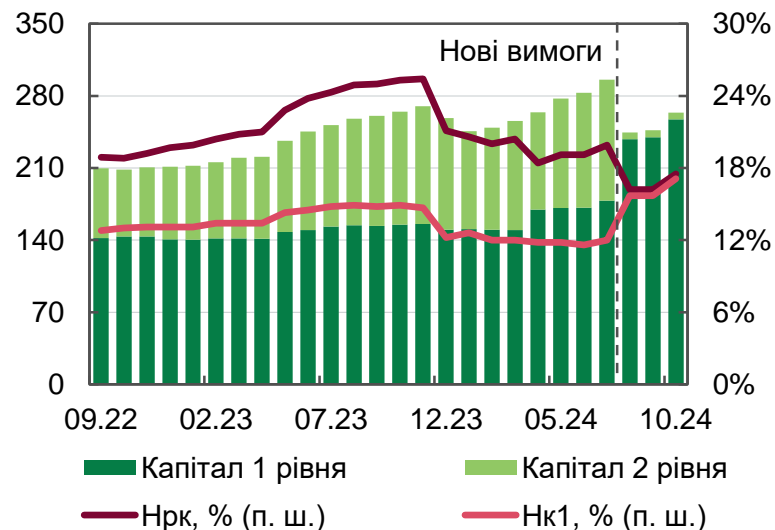

Джерело: НБУ.

- Протягом року банки реагували на зниження облікової та комерційних ставок збільшуючи вкладення у довші та дохідніші активи: ОВДП та кредити.
- Тож дохідність активів була майже сталою протягом усього циклу зниження ставок, тоді як вартість фондування повільно знижувалася – процентна маржа залишилася високою.
- Висока процентна маржа та зростання комісійного доходу дає змогу покривати вищі адміністративні витрати банків.

Достатність капіталу банків зростає і дає змогу кредитувати

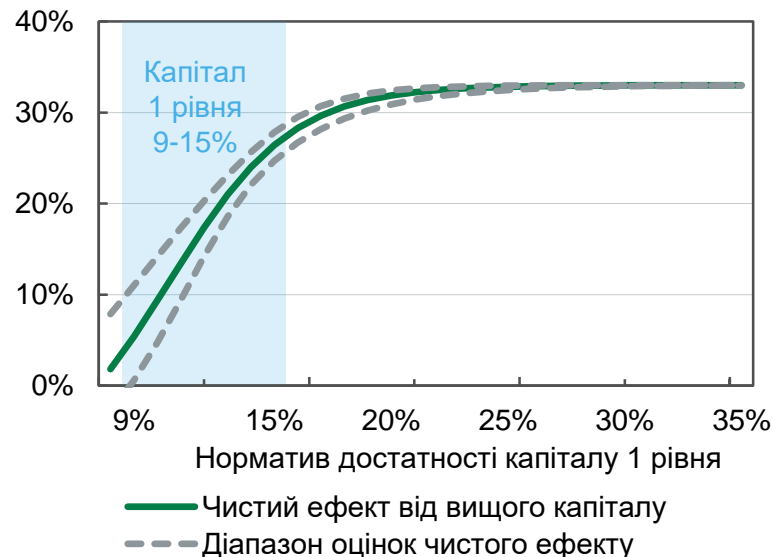
Складові регулятивного капіталу та нормативи достатності, млрд грн

До 5 серпня 2024 замість капіталу 1 та 2 рівнів відображено основний і додатковий капітал відповідно, а замість Нрк та Нк1 – Н2 та Н3, як їхні найближчі відповідники.

Джерело: НБУ.

Чистий ефект від вищих рівнів капіталу для України, % від ВВП

Діапазон оцінок чистого ефекту розраховується на основі 95% довірчих інтервалів для ймовірності настання кризи.

Джерело: розрахунки НБУ.

- Після переходу до нової структури капіталу і покриття капіталом всіх основних ризиків, банки зберегли значний запас достатності капіталу, що дає змогу нарощувати кредити.
- Проведене НБУ дослідження показало, що значні позитивні ефекти для економіки має підтримання достатності капіталу 1 рівня банками щонайменше до 15%.
- Підвищення податку на прибуток призведе до меншої активності банків надалі.
- Базуючись на оцінці стійкості банків у 2025 році буде прийнято рішення про впровадження подальших вимог до достатності капіталу.

Рекомендації Національного банку

Рекомендації фінансовим установам

- Банкам адаптуватися до нових регуляторних вимог:
 - Провести тестові розрахунки коефіцієнта левериджу, звітувати про ICAAP та ILAAP.
 - Дотримуватися нормативу регулятивного капіталу, що зростає (до 9.25% та 10%).
 - Урахувати підвищення ставки податку на прибуток у 2024 році у бізнес-планах на наступний рік. Оновити за потреби програми реструктуризації.
- Банкам імплементувати належні системи екологічного та соціального управління.
- Надавачам небанківських фінансових послуг забезпечити виконання вимог оновленого законодавства.

Рекомендації державним інституціям

- Утримувати темп реформ за програмами співпраці з ЄС, МВФ та іншими партнерами.
- Надалі впроваджувати Стратегію з розвитку кредитування, зокрема заходи для кредитування на “територіях стійкості” та поліпшення інфраструктури кредитування.
- Оптимізувати дизайн програм державної підтримки, зокрема “єОселі”, та оновити стратегії розпорядників державної підтримки.

Пріоритети НБУ

- Провести оцінку стійкості банків та банківського сектору наступного року .
- Надалі імплементувати регуляторні стандарти ЄС, зокрема посилити вимоги до оцінки ризиків третіх сторін.